

Nr 24.

Godkänd av första kammaren den 27 februari 1917.

Godkänd av andra kammaren den 27 februari 1917.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av justitieombudsmannens framställning till riksdagen angående ändrad lydelse av 1, 2 och 4 §§ i lagen den 14 september 1906 angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad m. m.

(Lagutskottets utlåtande nr 3.)

Till Konungen.

Uti en till riksdagen gjord framställning har justitieombudsmannen hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga följande två lagar:

»1:o)

Lag

om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 §§ i lagen den 14 september 1906 angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad.

Häri genom förordnas, att 1, 2 och 4 §§ i lagen den 14 september 1906 angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Åskar någon, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, vara straffarbete efter lag följa kan, hjälp i rättegången, och säger han sig

ej själv kunna biträde anskaffa, förordne Konungens befallningshavande lämplig person att honom i målet biträda. Kommer den, som till biträde förordnats, ej vid rannsakingen tillstädes, eller framställes först vid rätten begäran om biträde, varde biträde av rätten förordnat om lämplig person finnes att tillgå. Ej må den omständigheten, att biträde ej kan av rätten anskaffas, utgöra hinder mot rannsakingens företagande. Innan biträde blivit i målet hört, må dock icke, mot den häktades bestridande, slutligt utslag av rätten meddelas.

Konungens befallningshavande äge ock, efter därom av den häktade framställd begäran, förordna biträde åt honom vid talans utförande och bevakande i högre rätt.

2 §.

Begär häktad att såsom rättegångsbiträde få använda viss person, bör denne förordnas, där han ej befinner olämplig.

Till biträde bör, där sådan finnes att tillgå, företrädesvis förordnas person, vilken allmänneligen såsom rättegångsfullmäktig brukas.

Vill häktad ej såsom rättegångsbiträde använda den, som därtill förordnats, äger han ej ånyo förordnande påkalla, där ej rätten finner honom hava giltig anledning att med den förordnade ej åtnöjas.

4 §.

Rättegångsbiträde, varom i denna lag sägs, njute av allmänna medel gottgörelse för sina å saken havda utgifter och skäligt arvode, efter ty rätten bestämmer. Beslut om sådan ersättning gånge i verkställighet, ändå att det ej vunnit laga kraft. Skriftligt besked om beslutet skall utan avgift genast tillhandahållas biträdet. I slutliga utslaget pröve rätten, huruvida ersättningen skall till statsverket återgäldas, vare sig av allmän åklagare eller av enskild part. Ej må åklagare eller målsägande därtill förpliktas i annat fall, än då åtalet blivit utan skäl anställt, ej heller den tilltalade, där han ej varder till ansvar i målet dömd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1918.

2:o)

Lag

om ändrad lydelse av 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

I stället — — — — — förordnas:

Konungens befallningshavande eller tillsyningsman vid häkte åligger tillse, att häktad person, som i målet vill anföra besvär eller avgiva annan inlaga till högre rätt eller ock göra ansökan om nåd, därvid ej saknar nödigt biträde. Om förordnande av sådant biträde, så ock om ersättning till honom gäller vad särskilt är stadgat.

Ingiver — — — — — delgivandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1918.»

Justitieombudsmannen har med sin förevarande framställning åsyftat sådana ändringar i gällande bestämmelser angående rättegångsbiträde åt häktad, *att* häktad, om målet fullföljes i högre instans, må kunna jämväl där komma i åtnjutande av biträde i rättegången av samma art, som han enligt 1906 års lag äger åtnjuta vid underrätt, och att ersättning av allmänna medel må utgå till dylikt biträde även vid målets fullföljd i överrätt; *att*, om den häktade begär förordnande för viss person att honom biträda, den sålunda föreslagne också bör förordnas, om han ej befinner olämplig; *att* till rättegångsbiträde för häktad bör i främsta rummet förordnas rättsbildad advokat, där sådan finnes på platsen eller ändock utan alltför stor kostnad är att för ändamålet tillgå; *samt att* den ersättning, som utgår till biträdet, kommer att omfatta både bitrådets å saken havda utgifter och arvode för sakens utförande.

De av justitieombudsmannen framlagda lagförslagen lämna emellertid rum för åtskilliga anmärkningar.

Till en början är att märka, att 1906 års lag avser allenast sådan häktad, som misstänkes för brott, varå straffarbete efter lag följa kan, samt sådant biträde, som kräves i själva rättegången, varemot stadgandet i 12 § av 1901 års promulgationslag till rättegångsbalken avser varje häktad samt ej blott inlagor till högre rätt utan även ansökan om nåd. Denna åtskillnad synes ej hava blivit vid förslagens utarbetande upp-

märksammad. Ett införande i sistnämnda paragraf av där föreslagna tillägg skulle bland annat av denna grund medföra oklarhet om rätta innebörden och räckvidden av paragrafens stadgande.

Den vittgående rätt för häktad att få till rättegångsbiträde förordnad den person, som han begär, vilken upptages i 2 § av förslaget till ändringar i 1906 års lag, har icke kunnat godtagas. Enligt förslaget är ej annan inskränkning gjord i denna rätt, än att den föreslagne ej må förordnas, där han finnes olämplig. En dylik olämplighetsförklaring av domstol eller Konungens befallningshavande måste alltid bliva av synnerligen ömtålig och grannlaga art, och ett stadgande sådant som det föreslagna torde knappast kunna meddelas, utan att den som träffas därav lämnas tillfälle att få detsammes befogenhet dragen under högre myndighets prövning. Men fränsett detta lär det ej kunna skäligen ifrågasättas, att den häktade skall äga att utan hänsyn till kostnaderna för statsverket påkalla viss person till biträde exempelvis från avlägsen ort, ehuru rättsbildat och lämpligt biträde finnes att tillgå på platsen. Grundsatsen måste vara den, att den häktades intresse visserligen skall tillgodoses, men att statsverket ej skall betungas med större kostnader än som äro nödiga.

Det föreslagna nya andra stycket i 2 § är näppeligen ett lyckligt uttryck för vad justitieombudsmannen enligt motiven avsett att därmed uttala, eller att till biträde bör i främsta rummet förordnas rättsbildad advokat, där sådan finnes på platsen eller ändock utan alltför stor kostnad är att för ändamålet tillgå. Likaså synes förhållandet mellan detta stycke och paragrafens första stycke vara oklart därutinnan, att tvivelsmål kunna uppstå, huruvida den häktades uttalade önskan eller bestämmelsen i förevarande stycke skall i händelse av kollision vara avgörande ifråga om personvalet.

Enligt 4 § i 1906 års lag skall rättegångsbiträde, varom i lagen handlas, njuta »skälig ersättning av allmänna medel efter ty rätten bestämmer». Enligt justitieombudsmannens förslag skulle detta ändras därhän, att biträdet skulle äga åtnjuta »gottgörelse för sina å saken havda utgifter och skäligt arvode efter ty rätten bestämmer». Härmed åsyftas, att biträdet skulle äga utbekomma ersättning för, — såsom styrelsen för Sveriges advokatsamfund i dess av justitieombudsmannen åberopade utlåtande uttrycker sig — »det besvär och arbete rättegångsbiträdet kunde hava haft utom rätta i och för försvarets beredande, såsom besök hos den häktade, besök och samtal med andra personer, forskningar efter vittnen, konferenser med sakkunniga, anskaffande av sakkunnigas utlåtanden, uppsättande av skrifter m. m. dylikt». Avfatt-

ningen synes emellertid kunna föranleda det missförstånd, att rätten icke skulle äga ingå i bedömande av, huruvida dylika åtgöranden och därav föranledda kostnader stode i skäligt eller rimligt förhållande till den sak, varom fråga vore, eller kunnat vara av verklig betydelse för målets avgörande. Då lagens nuvarande bestämmelse, att biträdet skall njuta »skälig ersättning» icke lärer lägga hinder i vägen för utdömande av ersättning även för skäliga kostnader av nu ifrågavarande art, kan ifrågasättas, huruvida lagändring i denna del må vara erforderlig. Om, såsom justitieombudsmannen anför, gällande lag på sina håll tolkas i motsatt riktning, synes den naturliga utvägen vara, att genom fullföljd av talan mot dylikt beslut få lagens riktiga tolkning fastslagen.

Då riksdagen icke är i tillfälle att underkasta de framlagda förslagen sådan omarbetning, som med hänsyn till ovan framställda anmärkningar är nödig, har riksdagen funnit sig icke kunna bifalla justitieombudsmannens framställning.

Emellertid finner riksdagen lika med justitieombudsmannen önskvärt, att gällande bestämmelser om rättegångsbiträde åt häktad undergå sådan ändring, att den häktade må kunna erhålla nödigt biträde i rättegången vid överrätt lika väl som vid underdomstol, att vid förordnande av rättegångsbiträde tillbörlig och skälig hänsyn tages till den häktades förslag i avseende på personvalet samt att till rättegångsbiträde förordnas rättsbildad advokat, där hinder därför icke möter och statsverket icke därigenom oskäligen betungas; och anser sig riksdagen i anledning härav böra hos Eders Kungl. Maj:t hemställa, att det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utarbета förslag till ändring i gällande lagstiftning angående rättegångsbiträde åt häktad i syfte att ovan av riksdagen angivna önskemål varda, så långt ske kan, tillgodosedda.

Stockholm den 27 februari 1917.

Med undersätlig vördnad.